

דיאלוג בין ישראלים לאיראנים הוא אפשרי וחשוב

גבריאל מיטשל ואלכס וטנקה*

המאמר [התפרסם בדבר ראשון](#) ב-22 באוגוסט 2018

מאז המהפכה האיראנית בשנת 1979, ארה"ב וישראל משמות כאויב האידיאולוגי האולטימטיבי בעיני המשטר האיראני. יחד עם זאת, ככל שהדבר מפתיע, בשנים האחרונות, יחד עם העוינות הגוברת בין ישראל לאיראן והזליגה למאבק צבאי ביניהן, נפתחים ערוצי תקשורת חדשים בין ישראלים לאיראנים, והדבר מאפשר לגורמים בלתי-רשמיים משתי המדינות להידבר, להכיר זה את זה, ולתור אחר הבנות.

הסיכויים לעימות צבאי בין ישראל לאיראן גברו מאז החלה המלחמה בסוריה. ישראל הציבה קווים אדומים להתבססותה של איראן בסוריה, ופועלת באמצעים צבאיים כדי לשמור על קווים אלו. יחד עם זאת, ישראל אינה מעוניינת להרחיב את העימות הצבאי, ומשתמשת במקביל גם בשתי טקטיקות שאינן צבאיות כדי לנסות ולכופף את ידה של איראן.

הטקטיקה הראשונה היא קיום מגעים מדיניים עם רוסיה. לישראל אין הרבה ברירה. לאחר שרוסיה התקינה את מערכות ההגנה האווירית S-300 בסוריה, נאלצה ישראל לפתח מנגנון שיאפשר למטוסיה להמשיך לטוס מעל המרחב האווירי הסורי מבלי לפגוע באינטרסים של מוסקבה. נראה כי המתחים בין ישראל לאיראן לא גרמו נזק רב להסדר זה. לראייה, חלה התקדמות במשא ומתן בין ירושלים לקרמלין על [נסיגה איראנית](#) מדרום סוריה.

הטקטיקה השנייה, והמפתיעה יותר, היא חיזור אחרי העם האיראני. בסדרה של קטעי וידאו שהופצו לאחרונה ברשתות החברתיות והופנו לעם האיראני, ביקש נתניהו מהאיראנים לשקול שימוש [בטכנולוגיה חקלאית ישראלית](#) כדי למזער את השפעת הבצורת, ייחל ליום שבו נבחרות ישראל ואיראן בכדורגל יוכלו להתחרות זו בזו, ו**בירך** מפגינים איראנים על שהטילו ספק בהחלטת ההנהגה האיראנית להקצות כספי מדינה למבצעים צבאיים במזרח התיכון.

נראה כי ממשלת ישראל סבורה שהערוץ הטוב ביותר להפעלת לחץ על השליטים בטהראן עובר דרך העם האיראני. התוכנית פשוטה: לאלץ את המשטר להצדיק בפני העם את מדיניותו מחרחרת המלחמה, ולאלץ את האיראנים לשאול איזה מחיר הם מוכנים לשלם כדי להשיג מטרה אידיאולוגית זו. אף מנהיג ישראלי קודם לא נקט בגישה זו, ונתניהו מבין בוודאי את רגישות המהלך.

העיתוי אינו מקרי. לא רק שאיראן נמצאת תחת לחץ בינלאומי לבחון מחדש את סדר היום האזורי שלה, אלא שגם באיראן גובר הכעס על הפרדה המוחלטת בין סדר העדיפויות של המשטר לבין פגיעה במצב הסוציו-אקונומי של העם. הקריאה "עזוב את הפלסטינים, חשוב עלינו [איראן]" נשמעת תדיר במחאות המתקיימות לאחרונה באיראן.

המסר של נתניהו לא יכול להיות מדויק יותר, ומצד שני, זהות השליח לא יכולה להיות גרועה יותר. במקום להשאיר את הבמה לנתניהו, דמות לא פופולארית באיראן, על הישראלים לנצל את ההזדמנות ולפתח דיאלוג ישיר ובלתי-רשמי עם העם האיראני. כמו כן, על האיראנים להיות מוכנים להגיב לעמיתיהם הישראלים, ולנהל דו-שיח רציני על האופן בו הם רואים את העתיד.

---

* גבריאל מיטשל הוא עמית מדיניות במכון מיתווים ודוקטורנט באוניברסיטת וירג'יניה טק; אלכס וטנקה הוא עמית בכיר ב-Middle East Institute שבושינגטון די. סי. שניהם לקחו חלק לאחרונה בדיאלוג בין מומחים ישראלים ואיראנים שמקום מושבם בארה"ב.

דיאלוג ישיר שכזה התקיים לאחרונה בווישינגטון בין קבוצת חוקרים ישראלים ואיראנים (כולל מחברי המאמר) שמקום מושבם הוא בארה"ב. בדיאלוג נידונה השאלה האם הסכם הגרעין עם איראן יצר הזדמנות לצמצום מתחים בין ישראל ואיראן, ואילו מנגנונים עשויים לשרת מטרה זו בעתיד. אף על פי שהמשתתפים בדיאלוג הניחו שאין לצפות בקרוב למשא ומתן ישיר בין גורמים רשמיים ישראלים ואיראנים, רבים מהם סברו כי הסכם הגרעין יצר הזדמנות לדיאלוג בין העמים, בייחוד אם הוא יבוצע בתיאום עם קהילות ישראליות ואיראניות בתפוצות.

האיראנים שלקחו חלק בדיאלוג הסבירו כי בעוד בני-ארצם מתנגדים למהלכים של ממשלתם בסוריה וברצועת עזה, אין משמעות הדבר שלא קיימים רגשות אנטי-ישראלים ואנטישמים עמוקים בקרב בני עמם. מדיניותה של ישראל כלפי הפלסטינים בעשורים האחרונים חיזקה בקרב האיראנים רגשות שליליים כלפי ישראל. אמנם קיימים באיראן גם קולות מתונים, שמכירים בכך שהעוינות כלפי ישראל אינה משרתת אינטרסים איראנים, אולם הם אינם מובילים עשייה ציבורית לקידום גישה זאת.

קשרים תרבותיים ואזרחיים בין שני העמים לא צפויים לגשר בשלב זה על ההבדלים הפוליטיים בין שתי הממשלות, אך יש לשים לב אליהם. ביכולתם להגביר היכרות והבנה בין גורמים משתי המדינות. כמו כן, פעילות ברשתות החברתיות – בדומה לקמפיין "[ישראל אוהבת את איראן](#)" – שמתנהלת בעברית, באנגלית ובפרסית, יכולה לחשוף קהלים מגוונים לתקוות ולחלומות של בני שני העמים. בעזרת פעולות שכאלו, קהילות איראניות וישראליות יכולות למלא תפקיד משמעותי ביצירת חיבורים וקשרים בעלי-חשיבות שכמעט אינם מתקיימים כיום.

מעל לכל, ישראלים ואיראנים צריכים להיות מודעים לסכנה שבהתדרדרות צבאית כתוצאה מהתנהלות ההנהגות שלהם. כל עוד המנהיג האיראני העליון, עלי ח'אמנאי, נמצא בשלטון, לא תתאפשר תפנית משמעותית ביחס של איראן לישראל. גם הסיכוי שאיראן תפסיק בשנים הקרובות לתמוך בגורמים כמו חזבאללה אינו סביר. בישראל, מצדה, עוד לא נראה באופק שינוי פוליטי משמעותי. במקום לחכות שההנהגות שלהם יתחילו להתנהל זו מול זו באופן רציונלי יותר, אזרחים מישראל ומאיראן יכולים לקחת את המושכות לידיהם, וככל שניתן לקדם דיאלוג ביניהם, גם במטרה להרחיק את סכנת המלחמה.

החלטת ממשל טראמפ לסגת מהסכם הגרעין פגעה קשות בסיכויים לתיווך בינלאומי להפגת מתחים בין ישראל לאיראן. ואלם, האפשרויות לתקשורת ישירה בין ישראלים לאיראנים גדולות היום משמעותית מאשר בכל השנים שחלפו מאז המהפכה באיראן. תקשורת אזרחית שכזו לא תצליח אולי להפוך על פיו את נראטיב הסכסוך שהשתלט על יחסי ישראל-איראן, אך ייתכן שתהיה בה די כדי לסכל הדרדרות לתוהו ובוהו.